

فخراست

اعلاى دين

تخلص وطن

شورای اہل

۴۰

سہ ۲

ہریر ایچون سنہ کی : آئش غروشد

(بازار ایتسی کونلرم نشر اولتور)

آدرسز :

قانون اساسی

صندوق البوستہ نمبر ۳۳۰ ، مصر القاهرہ

CANOUN-I-ESSASSI

BOITE SPECIALE

N 330

CAIRE , EGYPT

• نہ ممکن ظلم ایله بیدار ایله انجای حریت •

• جالیش ادراکی قالدیر مقصدیہک آدمیتدن •

داخلہ بوٹان ارباب غیرت و حیثیت نشر و تعمین
تہمد ایتدیکی خالدہ مجانادہ کوندریلور •

مدیر مسئولی :

ص : جمال

کال

نسخہ سی ۱ غروشد

۲۸ محرم الحرام سنہ ۱۳۱۷

عثمانی ملتک منیر افطربیر

۲۶ مایس سنہ ۱۳۱۵

فہرست مندرجات

اعلان * ترکیادہ اصلاحات (ما بعد) * حضورہایون
دوسی (ما بعد) * دیون عمومیہ ویا حکومت ایچندہ
حکومت (ما بعد) * مالک عثمانیہدہ تعمین جہالت وزہدی
یادایح حاتتی * النار الاسلامی والنار النصرانی * مفر
قاضیلیک مسئلہ سی * بین قطعہ سی رجعتی کرید اطلسک
معدربیر (ما بعد) * الطول و الطالی (ما بعد) * اعلان

اعلان

کمال بک مرمومک آنار بر کزیرہ سنہ
اولوب مطبعہ مزیدہ درست طبع بولنربنی
اقرجی اعلمہ اولتانه * بول بول بک بوکرہ
طبعی فتام بولنربیر • فیثانی بر جوق بر
لرودہ وفوجبولوبہ طاب ورجا اوزیرہ
بکرمی بسہ غروشد تنزیل اولنربیر •
انماقی ادارہ فائزہ مزہ کوندرنربہ ایتدی دکتری
کل و آدرسہ تقدیم فننور •

ترکیادہ اصلاحات

فقیر ، ساکن ، مظلوم تبعہ سنی ظلم آتشیلہ
یاقان ، خونخوار قورتلرہ بیچارہ لک اتنی
یدرن ، قاننی ایچرن ، وارینی صوید ران
ماین شاهانہ نک رجالتی مؤاخذہ وشہریار

عبد الحمید خان راسا مسئول اولدینی خالدہ
ہر برینک اعمالنی انتقاد ایلمکدن بدہ ایله بو
عصرده اشرار واراذل علیہ قالدیر قلمی
اشوار جہاد ایدن ذوات حمیت : بول امرده
« اصلاحات » کلمہ سنک استعمالیہ بجی یرینہ
« قانون اساسی » نک تکرار لئانیلہ مجلس
• بو نالک یکیدن کشادی لزوم تصریح ایدر
عبارات ترجیح و ایراد ایتمک ایدی •

فی الحقیقہ ترکیادہ موافق و نام ہر اصلاحک
اجرا سیلہ نأمین دوا می حکومتی اتحق مشاورہ
اصول متینہ سنہ ربط ایتمکہ میسر اولور •
« اصلاحات » کلمہ سی اوزیا معاہدات
ومطبوعاتندہ کوریلن « رد فورم » کلمہ
سنک ترجمہ سی دیہ قبول ایدلش اولسہ کرکدر •
اصلاحات لفظنک قوللانلمسی حقیقہ مدلولنک
طرفدارانی احرار آراکک بیلہ زیادہ خوشنہ
کیتش اولمایدیر کہ سورہ یامالی بلادک
طلبہ حریتی کی استعمالنی اخیراً ترجیح ایتدیلر •
عموماً احرارک حقیقی مقصدی قانون
اساسینک اعلانیلہ ادارہ دو اتجہ دائمی دستور
عمومی اتخادی اولنجه مناقشہ الفاظک اعرابدن
محلی یوقدر •

شرع الہی یہ تابع و اصول استشارہ فی
جامع اولان قانون اساسی - علی الخصوص -
بوعصرده قانون اصلاحات و اساس کمالا تدر •
شمدی یہ قدر مشورتک لزوم و وجوبی قطعی
ادلہ ایله اثبات ایدلش اولدینندن بومقالہ دہ
اکامترتب اولان اصلاحاتدن بر آرز بحث
ایتمک مناسب کورلدی :

« اصلاحات » (جمع حالتدہ) غریبجہ
بر کلمہ ذر • مفردی اصلاحدر • بونی خلیفہ
اسلام دین شہریار حضرتتری یلمیوز
لرسہ صرف عربی اوقویان و « خسرو
عالیتبار » کبی یر اماز ، خایلاز اولیان صیلر
پک اعلا یلیورلر • عالیتبارک هیچ نیلمدیکنہ
واصلاح متصف اولمدیفنہ عداوتی طبعی ایسہ
انی اکمنہ جسارت ایدن صیلرک بیلہ محوینہ
بذل مقدرتی طبیعت انساندن خارج افعال
وحشیہ دن عداوتنمہ لایقدر
اصول « صوح » دنہ کلبر •

صلاح ایی اولوق وایشہ یرامق دیمکدر •
اصلاح دہ ایی ایتمک ویرار بر حالہ قویمقدرد •
ای ایتمک ایی اولمقدندرد • بو مقامدہ مثلاً :
اهالی اصلاحی نہ دیمک اولوق لازم کلبر ؟

اهالی بی اخلاقچه، اعمالجه، افکارجه ای ایتمک و زمان و مکانه برار برحاله قویتمق دیمک اولور. اهالی حقنده ایفاسی مطلوب «اصلاح» بودر که انجیق عقل و صلاح اربابنک لندن کله بیلیر. اصلاح قاعدهجه صلاحدن کلدیکی کبی طبعیه ده آندن نشئت ایدر.

برملتک قوانین اذارده سیله مصالح عمومی سی صلاحیه یعنی صلاح اربابنه مفوض اولمازسه او ملتک ایی اوله میه جنی و اعمالنک مقتضای عصره برامیه جنی آز بر ملاحظه ایله آکلاشیله بیلیر. ترکیا ده اولدینی کبی قوانین دولت بر آلائی مفسد لک اغراضنه آلت اولدقجه مصالح امت ده آنلرک شهواتنه فدا ایدلدیکجه اوراده نه کونه اولورسه اولسون صلاح و فلاح امید ی بوم بوشدر. عاداتا بر زنجینک بیاض اولسنی تمنی قیلندندر.

شم دیک حکومت عثمانیه رجالی دیمک اولان مابین کروهنک مطلوب درجه ده اصلاح اهالی به قابلیت و ارسه ایستدیکتی تقدیرده تشبثده موفق اوله یلمک اولو — او کروهنک اهالی حقنده تصحیح یتبیله کندی سیئاتندن توبه واستغفاری. ثانیاً — موجود قتالقلرک دفعه ازاله سی ممکن دکلسه امکانی قدر تحدیدینه ابتداری.

ثالثاً — اهمک مهمه تقدیمی قاعده سنه رعایتله مطلوب اصلاحاتک اجرا سنه اقدام و اهتمای واجیدر.

وهله اولاده عقلاً ادراک اولنه بیلیرکه بر یرده ساده فساد بولندقجه صلاح قائم اوله ماز. ایکی ضدک اجتماعی ممکن دکلدر. امور دولته صلاح، فساد لافل مساوی اولمیدر که احوال عمومی نک فساد بدل صلاحه تحولی امید ایدیله یلسون. فساد صلاحه غالب اولورسه نتیجه هلاک و اضحلال طبعیدر.

عثمانی حکومت حاضره سننده ایسه

امورک کافه سنه فساد مستولی اولدینی شبهه سزدر. او حالده بتابی محال و تبعه سنک صلاحی متممدر. بوقضیه عللاً ثابت قضایای ضروریه دن عداولته بیلدیکتی کبی فهمی قولای امورده نظریاته احتیاجی اولمان ارباب ذکایه کوره قضایای بدیهیه دندر.

کذلک قواعد شرعیه موجبنجه بر محله او امردن اول نواهی به اعتنا یعنی ایی شیلرک تعمیندن اول کو تو ایشلرک قالدیرلمسی لزومی متحققدر. منکران و منہیات هیچ اولمازسه تحدید اولمیدر که نفع، معروف، مستحسن اعمالک بعض فوائد و عثماتی حاصل اوله یلسون. بر آدمک شرعاً مطلوب طهارتی اولمیدر که صلاحی صحیح و اضماعه عبادتن و از کچمیدر که رب العالمینه عبادتی مقبول اوله یلسون. اوزرنده حقوق عباد بولنمایدر که صدقه سی جائز و ثواب ویدیکی لقمه حلال اولسون. حتی فرائضی و آیتیه و سننی نوافله تقدیم ایتمک کبی ترتیه رعایتله مکفدر.

اصلاح امت معناً و ماده حسن تعلیم و تربیه سیله، اخلاقیاتک تهذیبیه، عقلونک تئوریه، اعمال حسنه و نافعیه به شوقیه و فساددن منبیله حاصل و دائم اوله بیلیر. بو کبی مقاصد عالییه نک حصول و تأمین خلقک نافع اقوال و افعاله حریتیه متوقف و پادشک خیر خواهان امت عقلاسیله مشاوره سنه منوط و حکومتنک حسن دلات و یتنه محتاج ولایتی زمانه چوجقلمیرک بیله آکلاویه بیله جنی مسائل عمومی دندر.

اصلاح امور، اصلاح ملک، اصلاح اداره و اصلاح معارف کبی تراکیک معناری ده بیان مسرود، قیاساً آکلاشلق ممکندر. ترکیا اصلاحات متنوعه و عمومی به الک زیاده محتاج ممالکدن معدوددر.

اشارت اولدینی اوزره واجب و عصره موافق اصلاحاتک ترکیاده اجرایی قولایمیدر؛ بو کبی سؤاللر بر تخیلی قبل و قاله باعث

اولور. بو خصوصده افکار بیانی ارباب قلمه تکلیف ایدلسه یتلرنده چوق اختلاف اولدینی و هر برینک تطویل کلام ایلدیکتی کوریلیر. بعض ممالک متمدنه ده ترکیا اصلاحاتدن و شرفک امکان ترقیندن بحث ایدن جبراندک بو بابده نشر ایلدیکتی مقالات پک چوق وغایت اوزونددر.

اوروپا عقلاسی ترکیاتک اصلاحی مسئله سنده متحیر کبی کورینیور. یونان محاربه سندن اول سفرای دول طرفندن بر چوق مناقشه لردن صکره بر اصلاحات لایحه سی تحریر ایدلش ایسه ده موقع تطبیقه قولنمسی ایچون مصرانه طلبه موافقت حاصل اوله مامشدر دیورلر. ترکیا اصلاحاتی دنیاتک الک مشکل و معقد مسائلندن بری ایش!

عثمانی دولتنک باتمنی، نافع لریته موافق بولان دولترک مذکور اصلاحاتک اجرایی طلبنده هر زمانه تعلل و ترددی بولمک بولما موانع احداتی امور طبعیه دندر. حتی اصلاحاتک اجرایی ممکن اولدینی عالمه ایتانددر مغه سی ایتملری عقلاً ادراکی الک آسان مسألندندر. ترکیا عقلانیه سندن بر چوغنک مملکتلرنده امورک انتظامندن و ملتیرینک صلاحیدر اولسندن یأس کتیر دیکتی وعدم امکاننه قائل خونه ایله هم زبان اولوب مدعارینی تأیید ایدر بر طاقم ادله سرد ایلدیکتی کوزلمکده در.

مابین همایونه کلنجه: او کبی اقوال باطله ایله افکار خائنانه بی کندی مصلحتنه تماماً موافق بولور تشکر ایدور. مابین شهر یاری ملک جانستان، خونخوار، بیدین بردشمنی اولدینندن و دولت اسلامک تخریبته بعض اجانبه متفق، ردیل بر ترسا پرست بولندینندن ملک ترفیه و تئوخرینه و دولتنک تقویه سیله اعلائی شانه رایه جق اولان اصلاحاتی منع ایتمک ایچون مراجعت ایلمه دل چاره و تدبیر بر اقیور؛ او اطلاق

لرینه قارشی آبریمه شایان احتجاجدر که نقل وعقله مخالف سوز لرینی ابطاله و خطا اندر خطا بولوب خلقی بر طاقم ترهات فاسده ابله اضلال بولنده ساعی اولدقلرینی اظهاره کافیدر .

اهل حل وعقد مصالحامته واقف، فضل و صلاحله متصف ارباب عقل وعرفاندن ذوات دیکمدر .

صحیح حکومات اسلامییه ده بر حل وعقد هیئت بولنه رق ظلمه یه مقاومت و کتاب و صوابی مشاوره لرینه داخل اولدقلری خلفانه، امرابه ارانه و مصالح عمومییه متعلق مداوله افکار کی وظائفه اشتغال ایلمشدر . او هیئت محترمه نک زمانه کوره اطوار واشکالی تبدل ایده بیلیرسه ده وظائفه اصلیه سنه هیچ برخلل کتیرمک جائز اوله ماز .

بوعصرده الک بیوک، الک دیندار وعقل علمای اسلامک داخل اوله بیله جکی اویله بر هیئت علیه نک ترکیاده بولمیشده نه قدر تأسف ایدلسه نری وارددر . بوندن اونوری الک بیوک مسئولیت شمدیکی علمای اسلامه راجعدر .

حقوق عمومییه ملیه ایله کندی حقوق مخصوصه لرینک محو و فساد و کتاب و ستنه یلنا استیزا و صرف هوی وهوسله عمل ایدلدیکی ورعایای دولت حقنده الک مدبش مظالم اجرا اولندیقنی کوردکلری حلاله او فئالقلری ارتکاب ایدن مقصد لری، مستیزلری، هوی پرستاری، ظلملری تأییدله اعمال کافرانه لرینی تصویب ایدیورلر . ظلملرک انظمی، مقصد لرک افسدی، مستیزلرک اوزلی، هوی پرست، جاهل، ادبیز، مکار ماینه هر خصوصه اطاعتک عموم ملت اوزرینه فرض عین اولدیقنی سولیور . الله و رسولنه افترا ایدیورلر . و الجبانی تجیل و تقدیس ایلمکله دمکدار اولیورلر . دین اسلامی کلیاً اضرازه مساعده لر کوستریورلر . عدوانله اویله بر دین سزالک صادقانه خدمت لره بولیورلر .

او خدمت لری ایسه منسوب اولدقلری دین قوییه الک واضح وعظیم مضرت لردن غیری برشی دکلددر . اویدر دقلری یالانلره قانع اولمان وخلافی سوباین مسلمانلری بلا دلیل تسکفیر وارباب دین وحیت عقلانی تحقیر ایدیورلر . اقوال مرانیانه لر یله حکومت اسلامی — که الک صالح، نافع وخیرلی بر حکومتدر — دنیاده الک فنا واک مضر بر حکومت حالته ایصال ایتدیلر . بز ایصال ایتدک بر طاقم ظلملر، خاشاک حکومت اسلامی او حالت سیئه یه ارجاع ایتدکه بولندیلر دیر لره سوز لرینه بولنده جه ایتدکه ویریلیر که :

مایین اشرا رینک مقاومتی متصورسه پک حکم سز در . چونکه خیر خواهانه غزم پادشاهی یه شاید مقاومت ایده جک اولور لره جمله سنک نفی و تبعیدی حتی محو و اتلافی بر اداره صادقه پادشاهیله ممکندر . مایین اطرافنده کی عساکره جهاندارانه بر اشارت همایون واقع اولسه او اجلاف واراضی پارچه پارچه ایدرلر . بونده ذره قدر شبهه یوقدر . ملت ایسه بوندن طولانی دعوات خیرییه پادشاهی تلاوته قویولور . لکن پادشاهه بویله بر غروره کبری توصیه اولتیور .

اشرا ره وقوعی متناوبله بر تأدیب جهانبانی وکلایه وسائر مأمورین دولته غایت مؤثر بر عبرت اولور بر ای احتیاط مثلاً اطنه والیسی بحری بیروت والیسی رشید، تلبیس والیسی کنگده بولمش اولان تحسین، بغداد والی لا حق نامق وبولرک امثالی ارباب فسق وفجور تحت محاکمه یه آلدیر یله رق جزای سزایه چار بدر لسلر ترکیاده اهالی یه ظلم واموردلوی فساد ایده جک وحتی وظائف موکوله سنی وسعنه ایفایه چالشیه جق بر مأمور قالماز .

برده مأمورینک افعال و احواندن بحث و حقوق ملتی مدافعه وراه سبی و ترقی ارانه ایده جک قدر مطبوعات عثمانیه یه بر حریت معتدله وریلورسه امور دولت وملت یولنده جریان ایتدکه باشلار . و «عربک دیدیکی کی — صولر مجاریسنه عودت ایدر . اسباب ضعف وفساد از الاله اولور . تبعه عثمانیه طوائف متعدده سی آره سنده دخی حسن امتزاج وائتلاف حاصل اولور ؛ مدافعه اجانب قبولری ده سدا یدیلیر . (مابعدی وار)

مضمر همایونه درسی

« ما بعد »

مفسر قرآن فخر الدین رازی حضرتلری کی اعظم علمای اسلامدن بعض ذوات جالبه « اولی الامر » دن مراد اهل حل وعقد اولدیقنی ادله کافییه ایله اثبات ایلمشدر . بوابات ای ظلمه ابله عون

مناقص بیچاره مسلمانلره بر درلو سولیور اوروپالیره بشته درلو آکلادیور . تبعه دولتک اختلاف ادیانندن بالاستفاده فساد آمیز ترهات نشر یله هر طائفه سنی دیکرینه دشمن ایدیور . بر طاقم جهلایه بعض خطایا ارتکاب ایدریور . صوکره اوروپالیره دونه رک هوقیا حریفلری کوریور سکر آبتون تبعه عثمانیه بویله تربیه سز؛ جاهلدر بولنده حریتی ویریلیر؛ الله کوسترمسونه یکدیکرینی بوغاز لارلر، یولنده اداره کلامدن اوانتاماز .

مملکتده کندیسنک قصد ایقاع ایتدیکی فئالقلر ایچون مسلمانلر نظر ندنه بر ناول ابللسانه اولقی اوزره اوروپالیرک امور دولته مداخله سندن شکایتله (صانکه) یاعنه حاضر اولدیقنی خیرات عمومییه آنجق اوروپالیر مانع اولدیقنی درمیان و دسانسندن بی خبر مسلمانلری بو مثالوا کاذیب معتاده سیله اغفال ایدوب طور یور .

مایین شاهانه نک داخل و خارجاً اختیار ایتدکه اولدیقنی دسائس واکاذیبی شرح وتفصیل ایده بیلدک ایچون قاموسلر تألیفی لازمدر . بو وظیفه مهمه بی ارباب علم وحجتک همته مخصوص یله رک ترکیاده اصلاحات لازمه نک اجرایی امکانندن، سهولتندن ویا صوباندن عقلمزک ایردیکی قدر بزده بحث ایتدکه متجاسر اولیورز .

فکر عاجزانه مزه قایر سه ترکیاده اصلاحات مطلوبه نک اجراییله ثمراتک آز زمان ایچنده اقتطافی پک قولایددر که مایین شاهانه نک شمدی یه قدر تعقیب ایتدیکی سقیم مسلکک تماماً عکسنی طوتمسلیه مطلوب موفقیته تجلی ایدر . مایین شاهانه سقیم مسلککی تبدیل ایتدکجه هیچ بر شینک اصلاحی قابل اوله ماز .

پادشاه عبدالحمیدخان ایستنه نه بی اصلاح ایده مز؛ ایستدیکنه کیم معارض اوله بیلیر؛ شمدیکی وکلا ییله اصلاحاته مانع اولماز اولمغه جسارت ایده مز .